

ELWIRA KACZYŃSKA

 <https://orcid.org/0000-0002-4545-1927>

Uniwersytet Łódzki

Katedra Filologii Klasycznej

Fauna wyspy Taprobane i Oceanu Indyjskiego w relacji Klaudiusza Eliana (NA XVI 17–18)

Фауна Тапробаны и Индийского океана
в отчете Клавдия Элиана
(NA XVI 17–18)

Абстракт

Статья представляет собой комментируемый автором польский перевод двух последовательных глав зоологического трактата Клавдия Элиана *О природе животных* (*De natura animalium*, XVI 17–18), посвященных острову Цейлон или Шри-Ланка (в древности называвшемуся Тапробана). Глава XVI 17 описывает гигантских морских черепах или кожистых черепах (*Dermochelys coriacea* Vandelli), массово истребляемых местными жителями. В главе XVI 18 представлены большие цейлонские слоны (*Elephas maximus maximus* L.), а также морские чудовища, обитающие в Индийском океане. Краткое описание обыкновенного дюгоня (*Dugong dugon* Müller), содержащееся в этой главе, является единственным сохранившимся в греко-римской литературе свидетельством знания этого животного.

Ключевые слова: Шри-Ланка, обыкновенные дюгоны, азиатские слоны, гигантские морские черепахи, Индийский океан, морские животные

Fauna of the Island of Taprobane
and the Indian Ocean in the Account
of Claudius Aelianus (NA XVI 17–18)

Abstract

The text comprises an annotated Polish translation of two consecutive chapters of Claudius Aelianus' *De natura animalium* (XVI 17–18), devoted to the island of Sri Lanka (in ancient times called Taprobana, later Ceylon). Chapter XVI 17 describes the great marine turtles, i.e. the leatherback sea turtles (*Dermochelys coriacea* Vandelli), massively killed by the local people. Chapter XVI 18 features the great Ceylon elephants (*Elephas maximus maximus* L.), as well as marine monsters that live in the Indian Ocean. The concise description of the coastal dugong (*Dugong dugon* Müller), contained in this chapter, is the only surviving evidence of the knowledge of this animal preserved in Greco-Roman literature.

Keywords: Ceylon, dugongs, Ceylon elephants, leatherback turtles, Indian Ocean, sea animals

Paradoksograficzne dzieło Klaudiusza Eliana pt. Περὶ ζῴων ιδιότητος (*O właściwościach zwierząt*, łac. *De natura animalium*), datowane na początek III wieku n.e., przynosi wiele cennych informacji na temat fauny starożytnych Indii. Pisarz z Praeneste przybliżył antycznym czytelnikom szereg egzotycznych zwierząt żyjących na tym obszarze, wśród których na szczególną uwagę zasługują: słonie indyjskie, nosorożce, lwy, łuskowce, tury indyjskie, bawoły indyjskie (arni azjatyckie), jaki, uriale, gazy indyjskie (czinkary)¹. Nie mniej ciekawie przedstawia się świat zwierzęcy Taprobane, tajemniczej wyspy leżącej „na pełnym morzu, na południe od Indii” (Str. II 1, 14: ἡ δὲ Ταπροβάνη [...] τῆς Ἰνδικῆς [...] πελαγία μεγάλη νῆσος πρὸς νότον). Antyczna Taprobane (zob. ryc. 1) utożsamiana jest najczęściej z Cejlonem (Sri Lanką), drugą co do wielkości wyspą Oceanu Indyjskiego². Za taką identyfikacją przemawia fonetyczne podobieństwo greckiego nesonimu Ταπροβάνη do rodzimej (sanskryckiej) nazwy wyspy *Tāmraparṇah* (pierwotnie określającej port i region w północnej części starożytnego Cejlonu)³. Najwcześniejsze relacje o Taprobane pochodzą od Onesikritosa (około 360–około 290 roku p.n.e.), historyografa i filozofa cynickiego, uczestnika wyprawy Aleksandra Wielkiego do Indii⁴. Jako pierwszy informował on o rozmiarach wyspy, jej położeniu względem indyjskiego wybrzeża, o zamieszkujących ją słoniach, waleczniejszych od indyjskich, i amfibiicznych stworzeniach pływających w pobliskich wodach (fr. 12 = Str. XV 1, 15)⁵. Dalszych szczegółów na jej temat dostarczył Megasthenes

¹ Elwira Kaczyńska, „Świadek Eliana o rogatych zwierzętach Indii”, *Zoophilologica. Polish Journal of Animal Studies*, nr 2 (12) (2023): 1–21, <https://doi.org/10.31261/ZOOPILOLOGICA.2023.12.05>.

² Identyfikację Taprobane z Cejlonem akceptuje między innymi Edward Brooke-Hitching, *Atlas lądów niebytych. Największe mity, zmyślenia i pomyłki kartografów*, przeł. Janusz Szczepański (Poznań: Rebis, 2019), 220–223.

³ Zob. Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary* (Delhi: Motilal Banarsidass Publishers, 1999), 443. W starożytności w odniesieniu do wyspy używano też nazwy *Tāmradvīpāh* (dosł. ‘miedziana/czerwona wyspa’), wskazującej na kolor ferralitowych gleb Cejlonu, oraz *Simhaladvīpa* (dosł. ‘wyspa słońi’). Również źródła greckie odnotowują alternatywne miano Taprobane, na przykład Σιμούνδου, Σαλίκη (Ptol. *Geogr.* VII 4, 1), Παλαισιμούνδου (*Per. mar. Er.* 61).

⁴ Onesikritos z Astypalai (lub z Eginy) zasłynął dziełem o intrygującym tytule Πῶς Ἀλέξανδρος ἤχθη; (*Jak został wychowany Aleksander?*), w którym przedstawił wyidealizowaną sylwetkę macedońskiego wodza. Traktat prócz pochwały Aleksandra zawierał opisy wielu orientalnych krajów, w tym Indii. W trakcie indyjskiej kampanii Onesikritos mianowany został przez Aleksandra Wielkiego naczelnym nawigatorem królewskiego statku (gr. ἀρχικυβερνήτης), który w eskorcie nowo powstałej floty spłynął rzekami Hydaspes i Indus aż do Zatoki Perskiej. Starożytni (między innymi Strabon, Plutarch, Aulus Gelliusz) uważali jego doniesienia o azjatyckich krajach za nieścisłe, pełne fantazji i przekłamań. Obecnie przyjmuje się, że Onesikritos nigdy nie odwiedził wyspy Taprobane, zob. Truesdell S. Brown, *Onesicritus. A Study in Hellenistic Historiography* (Berkeley-Los Angeles: University of California Press, 1949), 1–23; Marek Winiarczyk, „Życie Onesikritosa z Astypalai i jego dzieło *Wychowanie Aleksandra*”, *Meander*, t. 62, nr 1–2 (2009): 10–36.

⁵ Brown, *Onesicritus*, 93, 99, 104, 167–168, 171.

(około 350-około 290 roku p.n.e.), grecki historyk i ambasador króla Seleukosa I Nikatora na dworze Czandragupty, pierwszego władcy zjednoczonych Indii. Megastenes był autorem geograficzno-etnograficznego dzieła w czterech księgach pt. Ἰνδικά (*Opis Indii*), którego zawartość znamy dzięki wiadomościom przekazanym przez późniejszych pisarzy starożytnych, między innymi Diodora Sycylijskiego, Strabona, Pliniusza Starszego, Arriana, Klaudiusza Eliana⁶. W jednej z ksiąg traktatu Megastenes opisał (prawdopodobnie z autopsji) leżącą na Oceanie Indyjskim wyspę Taprobane⁷. Greckiemu podróżnikowi zawdzięczamy informacje dotyczące jej lokalizacji, rozmiarów, sieci wodnej⁸, flory, bogatej fauny oraz mieszkańców zwanych Palaioigonami („Dawnourodzonymi”)⁹, którzy w handlu złotem i perłami przewyższali Indów¹⁰. Zdaniem większości badaczy to właśnie z pracy Megastenesa czerpał Klaudiusz Elian swą wiedzę o egzotycznych zwierzętach żyjących na Taprobane i w wodach Oceanu Indyjskiego¹¹.

Wybór z dzieła Klaudiusza Eliana pt. *O właściwościach zwierząt* znany jest polskiemu czytelnikowi w przekładzie Anny Marii Komornickiej¹². W sumie zostało przetłumaczonych około 2/3 różnej wielkości opowiadań poświęconych rozmaitym reprezentantom świata zwierzęcego. Natomiast rozdziały dotyczące niezwykłej fauny Taprobane (Ael. NA XVI 17–18) nie doczekały się dotychczas polskiej translacji. Przedstawiam tu zatem przekład dwóch kolejnych partii Elianowego dzieła, opatrzone komentarzem rzeczowym, dokumentującym najnowszy stan wiedzy z zakresu fauny oraz identyfikacji gatunkowej indyjskich i taprobańskich (cejlońskich) zwierząt.

⁶ Richard Stoneman, *Megasthenes' Indica. A New Translation of the Fragments with Commentary* (London–New York: Routledge, 2022), 1–24.

⁷ Przyпуска się, że wyspa Taprobane została opisana w trzeciej księdze traktatu, zob. Stoneman, *Megasthenes' Indica*, 15.

⁸ Megastenes uczynił w swym dziele wzmiankę o rzece dzielącej wyspę na dwie części (fr. 15 = Plin. *NH* VI 24, 81: „Megasthenes [sc. scripsit Taprobanen] flumine divide [...]”). Najprawdopodobniej mówił on o największym cieku Cejlonu (o długości 335 km), zwanym dzisiaj Mahaweli Ganga (dosł. ‘wielka piaszczysta rzeka’).

⁹ W starożytności wyspa Cejlon zamieszkała była przez ludność weddyjską (autochtoniczną) i singaleską, przybyła w V wieku p.n.e. z północnych rejonów subkontynentu indyjskiego, zob. Marek Sobczyński, „Zmiany polityczno-terytorialne w dziejach Sri Lanki”, *Czasopismo Geograficzne*, t. 87, nr 2 (2016), 42.

¹⁰ Stoneman, *Megasthenes' Indica*, 45–47 (fr. 15 = Plin. *NH* VI 24, 81; Ael. *NA* XVI 17–19).

¹¹ Przyjmuje się, że rozdziały 2–22 księgi XVI dzieła *O właściwościach zwierząt* oparł Klaudiusz Elian na dziele Megastenesa, zob. Aelian, *On the Characteristics of Animals*, ed. Alwyn Faber Scholfield, vol. 1 (London–Cambridge, MA: William Heinemann – Harvard University Press, 1958), XVI.

¹² Klaudiusz Elian, „Nowe ciekawostki o zwierzętach”, przeł. Anna Maria Komornicka, *Meander*, t. 59, nr 5–6 (2004): 391–403; Klaudiusz Elian, *O właściwościach zwierząt (wybór)*, przeł. Anna Maria Komornicka (Warszawa: Prószyński i S-ka, 2005).

Ryc. 1. Wyspa Taprobana w szesnastowiecznej edycji dzieła Klaudjusza Ptolemeusza (1535). Rys. Laurent Fries (1485–1532).

Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ptolemy%27s_Taprobana.jpg.

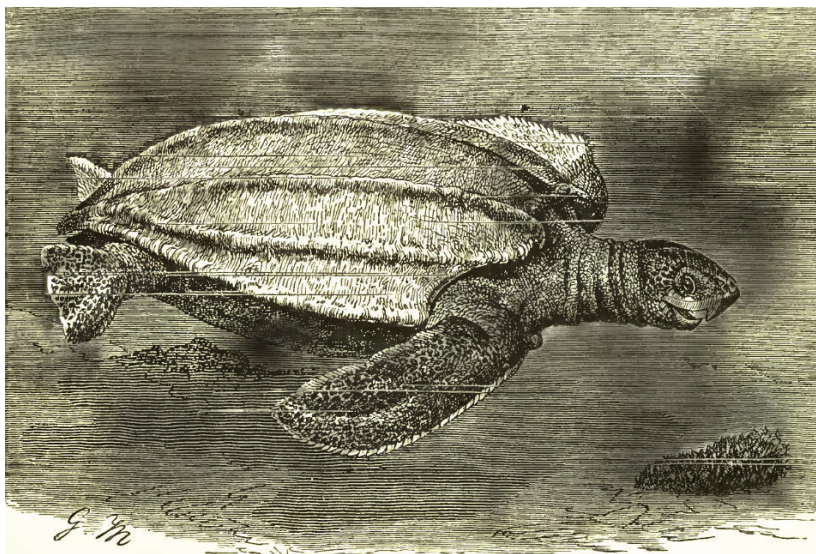
Tłumaczenie¹³

Ael. NA XVI 17: Dowiedziałem się, że na morzu, które nazywane jest Wielkim¹⁴, leży duża wyspa nosząca miano Taprobane. Wyspa – jak można przeczytać – jest

¹³ Tłumaczenia dokonano na podstawie najnowszego wydania: Claudius Aelianus, *De natura animalium*, ed. Manuela García Valdés, Luis Alfonso Llera Fueyo, Lucía Rodríguez-Noriega Guillén (Berolini–Novi Eboraci: Walter De Gruyter, 2009).

¹⁴ Określenie „Wielkie Morze” (gr. ἡ Μεγάλη θάλαττα) odnosi się niewątpliwie do Oceanu Indyjskiego, rozlewającego się pomiędzy Afryką, południową częścią Azji i Australią. Należy zaznaczyć, że antyczni autorzy na określenie Oceanu Indyjskiego używali przede wszystkim nazw typu „Południowe Morze”, „Południowy Ocean”: ἡ νοτιή θάλασσα (Hdt. IV 37) || ἡ θάλαττα ἡ νότιος (Str. XV 1, 1), ὁ κατὰ μεσημβρίαν ὠκεανός (D.S. III 38), lub „Ocean Indyjski”, „Morze Indyjskie”: ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανός (Agathem. II 14) || *Oceanus Indicus* (Sen. Nat. IV 2; Mela I 2, 9), τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος (Ptol. Geog. VII 1, 2) || *Indicum mare* (Plin. NH VI 21, 56), zob. Otto Wecker, „Indicos Okeanos“, in *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, hrsg. Wilhelm Kroll, Bd. 9 (18) (Stuttgart: J.B. Metzlersche

bardzo długa i górzysta¹⁵; jej długość wynosi siedem tysięcy stadiów, szerokość zaś pięć tysięcy¹⁶. Nie ma na niej miast, są tylko wsie, w liczbie siedmiuset pięćdziesięciu¹⁷. Mieszkańcy wyspy żyją w domostwach, których dachy wykonane są z drewna, a niekiedy nawet z trzciny¹⁸.

Ryc. 2. Żółw skórzasty (*Dermochelys coriacea* Vandelli, 1761). Rys. Richard A. Lydekker (1849–1915).

Źródło: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:LeatherbackLyd.jpg>.

Verlagsbuchhandlung, 1916), 1368. Niekiedy Ocean Indyjski nazywano „Czerwonym (Erytryjskim)”: ἡ Ἐρυθρὴ θάλασσα (Hdt. I 180, 1), πόντος ἐρυθρός (Pind. P. IV 251), zob. Franco Montanari, *The Brill Dictionary of Ancient Greek* (Leiden-Boston: Brill, 2018), 824. Wydaje się wielce prawdopodobne, że użyte przez Klaudiusza Eliana miano „Wielkie Morze” zostało zaczerpnięte z dzieła Megasthenesa pt. *Indica*. Warto odnotować, że Ocean Indyjski w języku hindi nosi nazwę *Sindhu Mahasagara* (dosł. ‘duże morze Indii’).

¹⁵ Klaudiusz Ptolemeusz (*Geog.* VII 4, 8) odnotowuje dwa pasma górskie Taprobane: Γάλιβα (na północy wyspy) oraz Μαλαία (na południu).

¹⁶ Długość i szerokość wyspy wynosiłyby odpowiednio około 1295 i 925 km. Wielkość Cejlonu podana przez starożytnych jest przesadzona w porównaniu z jego rzeczywistymi rozmiarami (435 × 230 km).

¹⁷ Informacje o rozmiarach Taprobane i liczbie znajdujących się tam osad czerpie Klaudiusz Elian z nieznanego z tytułu dzieła Eratostenesa, greckiego matematyka i geografą (*Geogr.* fr. 76 = Plin. *NH* VI 24, 81): „Eratosthenes, et mensuram prodidit, longitudinis VII stadium, latitudinis V, nec urbes esse, sed vicus DCCL”, zob. Duane W. Roller, *Eratosthenes’ Geography. Fragments Collected and Translated, with Commentary and Additional Material* (Princeton–Oxford: Princeton University Press, 2010), 84, 181.

¹⁸ Jak podaje Pliniusz Starszy, domostwa Taprobańczyków wznosiły się nieco nad ziemią (Plin. *NH* VI 24, 89: „aedificia modice ab humo exstantia”).

We wspomnianym morzu rodzą się¹⁹ olbrzymie żółwie, których skorupy służą tubylcom za dachy²⁰: jedna bowiem skorupa żółwia osiąga wielkość piętnastu łokci [w obwodzie]²¹, tak że sporo osób może się pod nią zmieścić. Taki dach chroni przed palącym słońcem i daje cień ku wielkiemu zadowoleniu domowników, ponadto nie przemaka podczas ulewy i jest trwalszy od każdego rodzaju dachówki; krople rześatego deszczu uderzają w skorupę i rozpryskują się na wszystkie strony, wewnątrz zaś słychać głuchoe bębnienie, jakby ogromna masa wody spadła z impetem na zwykły dach. Co ważne, nie trzeba wymieniać zniszczonej dachówki. Skorupa żółwia jest bowiem twarda i przypomina wydrążoną skałę lub sklepienie jaskini uformowane przez naturę.

Ael. NA XVI 18: Na położonej na Oceanie Indyjskim²² wyspie Taprobane znajdują się wspaniałe gaje porośnięte regularnymi rzędami palm, które przywodzą na myśl piękne parki starannie obsadzone przez ogrodników cienistymi drzewami²³.

¹⁹ Z relacji Klaudiusza Eliana mogłoby wynikać, że żółwie tego gatunku rodzą się w środowisku wodnym (τίκτονται [...] ἐν ταύτῃ τῇ θαλάττῃ καὶ χελῶναι μέγιστα). Trzeba jednak pamiętać, że starożytni doskonale wiedzieli, iż brzemienne samice żółwi wychodzą na piaszczysty brzeg morza, gdzie w ustronnym miejscu, w wykopanych jamach, składają jaja. Po około 2 miesiącach z jaj wylęgają się młode, które najkrótszą drogą zmierzają do morza. Już Arystoteles (HA 558a 13-31) pisze: „żółwie morskie znoszą jaja na lądzie; są one podobne do jaj ptaków domowych; [żółwie] zakopują je i wysiadują nocami”. Arystoteles, *Zoologia (Historia animalium)*, przeł. Paweł Siwek (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1982), 214.

²⁰ Tę samą informację podaje Pliniusz Starszy (NH IX 10, 35): „W Morzu Indyjskim rodzą się tak wielkie żółwie, że pancierz jednego z nich wystarcza, żeby pokryć powierzchnię domu”. Gajusz Pliniusz Sekundus, *Historia naturalna*, t. 2, przeł. Ireneusz Mikołajczyk (Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2019), 260. Rzymski encyklopedysta dodaje (NH VI 24, 91), że pod ogromnymi skorupami żółwi, na które z upodobaniem polują mieszkańcy Taprobane, schronienie mogą znaleźć całe rodziny: „Esse et in piscatu voluptatem, testudinum maxime, quarum superficie familias habitantium contegi; tanta reperiri magnitudine”. Chatki kryte skorupami żółwi budowali też Chelonofagowie („Żółwiojad”), lud zamieszkujący wybrzeże Zatoki Perskiej (zob. Plin. NH VI 28, 109; Str. XVI 4, 14; D.S. III 21, 5). Karapaksy tych zwierząt były eksportowane przez mieszkańców Taprobane do Indii (Str. II 1, 14). Ogromne żółwie, opisane przez starożytnych pisarzy, najczęściej identyfikowane są z największym na świecie żółwiem skórzastym (*Dermochelys coriacea* Vandelli), przedstawionym na ryc. 2, zob. Kenneth F. Kitchell Jr., *Animals in the Ancient World from A to Z* (London–New York: Routledge, 2014), 187. Największe osobniki tego gatunku ważą nawet 700 kg, a ich karapaksy przekraczają 1,8 m długości (maksymalnie dochodzą do 2,7 m), zob. Günther Disener, Joseph Reichholf, *Plazy i gady*, przeł. Henryk Garbarczyk i Eligiusz Nowakowski (Warszawa: GeoCenter, 1997), 112–113; Harold G. Cogger, Richard G. Zweifel, *Encyclopedia of Reptiles & Amphibians* (San Diego: Academic Press, 1998), 116–117.

²¹ Wielkość wynosząca 6,6 m odnosi się zapewne do obwodu skorupy, a nie do jej długości. Karapaksy żółwia skórzastego mogą osiągać taką wielkość jedynie w obwodzie. Przy każdej innej interpretacji należałoby uznać, że rozmiary żółwich karapaksów podane przez Klaudiusza Eliana lub jego źródło zostały przesadzone.

²² Oryg. „Morze Wielkie”.

²³ Chodzi tu zapewne o palmy kokosowe (*Cocos nucifera* L.), które widział na Taprobane aleksandryjski mnich i kupiec Kosmas Indikopleustes (V–VI wiek n.e.). Bizantyński podróżnik w dziele

Wyspa obfituje też w pastwiska²⁴, na których pasą się stada olbrzymich słońi²⁵. Ssa-ki te od kontynentalnych są silniejsze i większe²⁶, można nawet pokusić się o stwierdzenie, że przewyższają je swoją inteligencją. Słonie z Taprobane na przeciwległy kontynent²⁷ przewożone są wielkimi statkami, budowanymi z miejscowego drewna (wyspę porastają bowiem gęste lasy²⁸), i sprzedawane królowi Kalingów²⁹. Taprobane jest tak duża, że ludzie rezydujący w głębi wyspy nawet nie znają morza

pt. *Topografia chrześcijańska* (XI 444d-445a) dał krótką charakterystykę takiej palmy. W jego opisie jest ona wyższa od daktylowej i posiada większe od niej liście. Drzewa i ich owoce określa Kosmas terminem ἀργέλλια (n. pl.), nawiązującym bez wątpienia do sanskryckiego wyrazu *nārikelaḥ* m. ‘palma kokosowa; kokos’. Obecnie gęste lasy palmowe porastają południowo-zachodnie wybrzeże Cejlonu.

²⁴ Chodzi o trawiaste sawanny, charakterystyczne dla suchej strefy klimatycznej, porastające obecnie północne, wschodnie i południowo-wschodnie rejony wyspy.

²⁵ Starożytni zasadniczo znali dwa gatunki słońi: słonie „afrykańskie” (*Loxodonta*) i mniejsze od nich – „azjatyckie” (*Elephas*). Klaudiusz Elian opisuje endemicznego słonia cejlońskiego (*Elephas maximus maximus* L.), który stanowi największy podgatunek słonia indyjskiego (*Elephas maximus* L.). Dorosłe osobniki słonia cejlońskiego (zwanego też lankijskim) osiągają od 2,5 do 3,5 m wysokości i wagę nawet do 5,5 t. Mają one skórę ciemniejszą od indyjskich, a ich cechą charakterystyczną są ślady depigmentacji widoczne na głowie, uszach, trąbie, tułowi i brzuchu. Podgatunek ten jest obecnie narażony na wyginiecie. Wiadomo, że w starożytności z wyspy Taprobane eksportowano do Indii duże ilości kości słoniowej (Str. II 1, 14: ἐξ ἧς [sc. ἐκ τῆς Ταπροβάνης] καὶ ἐλέφαντα κομίζεσθαι πολὺν εἰς τὰ τῶν Ἰνδῶν ἐμπόρια).

²⁶ Przyjmuje się, że Klaudiusz Elian informację tę zawdzięcza greckiemu pisarzowi i filozofowi Onesikritosowi, uczestnikowi wypraw Aleksandra Wielkiego, por. John Watson McCrindle, *Ancient India as Described in Classical Literature* (Westminster: Archibald Constable and Co., 1901), 102; Shibani Bose, *Mega Mammals in Ancient India. Rhinos, Tigers, and Elephants* (New Delhi: Oxford University Press, 2020), 288. Twierdzenie takie opiera się na świadectwie Pliniusza Starszego (HN VI 24, 81: „Onesicritus, classis eius [sc. Alexandri Magni] praefectus, elephantos ibi maiores bellicosioresque quam in India gigni scripsit”). O słońiach żyjących na Taprobane informowali też Eratostenes (*Geogr.* fr. 74 = Str. XV 1, 14: [sc. τὴν Ταπροβάνην] ἔχειν δὲ καὶ ἐλέφαντας) oraz Ptolemeusz, który lokalizował siedliska taprobańskich słońi na równinie ciągnącej się od podnóży góry Malaia aż po wybrzeże (*Geog.* VII 4, 8: καὶ εἰσιν ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄρος μέχρι θαλάσσης ἐλεφάντων νομαί).

²⁷ Cejlon od Półwyspu Indyjskiego oddziela cieśnina Palk o szerokości 65 km. Wedle rachunków starożytnych dystans między wyspą a południowym krańcem Indii wynosił 3000 (Str. II 1, 17), 3400 (Erat. *Geogr.* fr. 35 = Str. I 4, 2) lub 4000 stadiów (Str. II 1, 14).

²⁸ Północną część wyspy w starożytności (jak i obecnie) porastały suche lasy monsunowe, południową zaś wilgotne lasy równikowe, przy ujściach rzek i na wybrzeżach – lasy namorzynowe.

²⁹ Kalingowie (sansk. *Kaliṅgās* m. pl.) – drawidyjski lud zamieszkujący wschodnie wybrzeże Indii (ob. stan Orisa), od ujścia rzeki Mahanadi aż do delty Godawari. W roku 261 p.n.e. królestwo Kalingów zostało podbite przez Aśokę Wielkiego, władcę indyjskiego imperium Maurjów. Po jego śmierci państwo Kalingów odzyskało niepodległość i za panowania króla Kharaweli (około 209–po 170 roku p.n.e.) przeżywało największy, aczkolwiek krótkotrwały rozkwit. W czasach świetności w armii Kalingów służyło 700 słońi bojowych, zob. Albert Herrmann, „Kalingai“, in *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, hrsg. Wilhelm Kroll, Bd. 10 (20) (Stuttgart: J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1919), 1604–1605.

i wiedzą życie typowe dla mieszkańców kontynentu. Mogliby długo trwać w tym przekonaniu, gdyby nie zostali uświadomieni, że żyją na lądzie zewsząd oblanym morzem. Z kolei mieszkańcy wybrzeża o polowaniach na słonie wiedzą tylko tyle, że się odbywają. Sami łowią ryby i polują na potwory morskie³⁰. Mówią, że morze opływające ich wyspę obfituje w ryby i monstra, które mają głowy lwów³¹, lampartów³², wilków³³ lub baranów³⁴, i, co budzi jeszcze większe zdumienie, twierdzą, iż

³⁰ Wyrazu κήτος (pl. κήτη, ep. κήτεα) używano w starożytności na określenie mitycznych potworów morskich (takim apelatywem nazwano między innymi monstrem zgładzone przez Perseusza), dużych ssaków morskich (na przykład waleni, delfinów, fok) lub ryb o imponujących rozmiarach (na przykład rekinów, tuńczyków), zob. John K. Papadopoulos, Deborah Ruscillo, "A Ketos in Early Athens: An Archaeology of Whales and Sea Monsters in Greek World", *American Journal of Archaeology*, vol. 106 (2002): 193, 206–211, <https://doi.org/10.2307/4126243>; Ewa Kurek, "The Image of κήτος in Oppian of Cilicia's *Halieutica*", *Scripta Classica*, vol. 7 (2010): 56. Strabon donosi, że wokół Taprobane żyją różnego rodzaju potwory ziemno-wodne podobne na przykład do krów, koni lub innych ssaków lądowych (Str. XV 1, 15: κήτη δ' ἀμφίβια περί αὐτήν γίνεσθαι, τὰ μὲν βοῦσι τὰ δ' ἵπποις τὰ δ' ἄλλοις χερσαίοις ἐοικότα). W greckiej ichtionimii jednostki leksykalne utworzone od nazw zwierząt lądowych tworzyły niezwykle żywotną grupę, na przykład: ἀλώπηξ ('lis') 'kosogon, *Alopias vulpinus* Bonnaterre', γαλή ('łasica') 'ryba z rodziny dorszowatych (*Gadidae* Rafinesque)', κύων ('pies') 'ryba z rodziny rekinowatych (*Scyliorhinidae* Gill)', λαγῶς ('zając') 'diodon język, *Diodon hystrix* L.', λέων ('lew') 'rekin olbrzymi, *Cetorhinus maximus* Gunnerus', πάρδαλις ('lampart') 'tawrosz piaskowy, *Carcharias taurus* Rafinesque', ὄνος ('osioł') 'ryba z rodziny dorszowatych (*Gadidae* Rafinesque)', zob. Reinhold Strömberg, *Studien zur Etymologie und Bildung der griechischen Fischnamen* (Göteborg: Elanders Boktryckeri Aktiebolag, 1943), 98–112; Elwira Kaczyńska, Krzysztof Tomasz Witczak, „Greckie nazwy dużych zwierząt morskich w świetle relacji Eliana (*O naturae zwierząt* IX 49)”, *Symbolae Philologorum Posnaniensium Graecae et Latinae*, t. 28, nr 2 (2018): 43–56, <https://doi.org/10.14746/sppl.2018.XXVIII.2.3>; Elwira Kaczyńska, „Klaudiusz Elian o »zajacu morskim« żyjącym w Oceanie Indyjskim (NA XVI 19)”, *Nowy Filomata*, t. 24, nr 2 (2020): 129–132; Krzysztof Tomasz Witczak, „Potwór morski zwany Kampe”, *Alcumena. Pismo interdyscyplinarne*, nr 3 (15) (2023): 58–59.

³¹ Ogromną rybę o nazwie *lew* (gr. λέων) należy identyfikować z rekinem olbrzymim, zwanym też długosparem lub rekinem słonecznym (*Cetorhinus maximus* Gunnerus), zob. Kaczyńska, Witczak, „Greckie nazwy”, 46–48.

³² Nazwa *lampart* (gr. πάρδαλις) odnosi się z dużym prawdopodobieństwem do rekina zwanego tawroszem piaskowym (*Carcharias taurus* Rafinesque), zob. Kaczyńska, Witczak, „Greckie nazwy”, 48–50; Elwira Kaczyńska, Krzysztof Tomasz Witczak, "The Sea-Leopard and the Oxyrrhynchus Shark (Ael. NA 11, 24)", *Philologia Classica*, vol. 15, no. 1 (2020): 38–41, <https://doi.org/10.21638/spbu20.2020.103>.

³³ W starożytności nazwę λύκος nosiły dwie małe ryby – jedna o synonimicznej nazwie καλλιόνυμος (skaber, *Uranoscopus scaber* L.), druga zaś o synonimicznej nazwie βλέννος (z rodziny ślizgowców, *Blenniidae* Rafinesque), zob. D'Arcy Wentworth Thompson, *A Glossary of Greek Fishes* (London: Oxford University Press, 1947), 152; Maciej Kokoszko, *Ryby i ich znaczenie w życiu codziennym ludzi późnego antyku i wczesnego Bizancjum (III–VII w.)* (Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2005), 134–136. Nie ulega wątpliwości, że żadnej z tych ryb nie można określić mianem potwora morskiego.

³⁴ Terminem *baran* (gr. κριός) starożytni Grecy określali orkę oceaniczną (*Orcinus orca* L.), zob. Kaczyńska, Witczak, „Greckie nazwy”, 53–54.

żyją w nim potwory o wyglądzie satyrów³⁵, z kobiecym obliczem i kolcami zamiast warkoczy³⁶. Dodają, że niektóre stworzenia przybierają jeszcze bardziej osobliwe kształty, tak że nawet artyści, którzy są biegli w sztuce malarskiej i w ukazywaniu dziwnych kombinacji ciał, nie potrafią precyzyjnie przedstawić ich wizerunków. Zwierzęta te mają długie, rozwidlone ogony, w miejsce zaś nóg odnóża lub płetwy³⁷. Wiem również, że są one przystosowane do życia zarówno w wodzie, jak i na lądzie, i że nocą wychodzą na pola³⁸, gdzie pasą się trawą zupełnie jak bydło lub gawrony³⁹. Lubią też dojrzałe owoce palm kokosowych i z tego powodu potrzęsają drzewami, oplótnięty je wilgotnymi, giętkimi płetwami; orzechy, które spadają na ziemię pod wpływem gwałtownych wstrząsów, stają się ich smacznym pożywieniem. Gdy noc z wolna ustępuje i jeszcze nie dnieje, tuż przed świtem, znikają w morskich przestworzach.

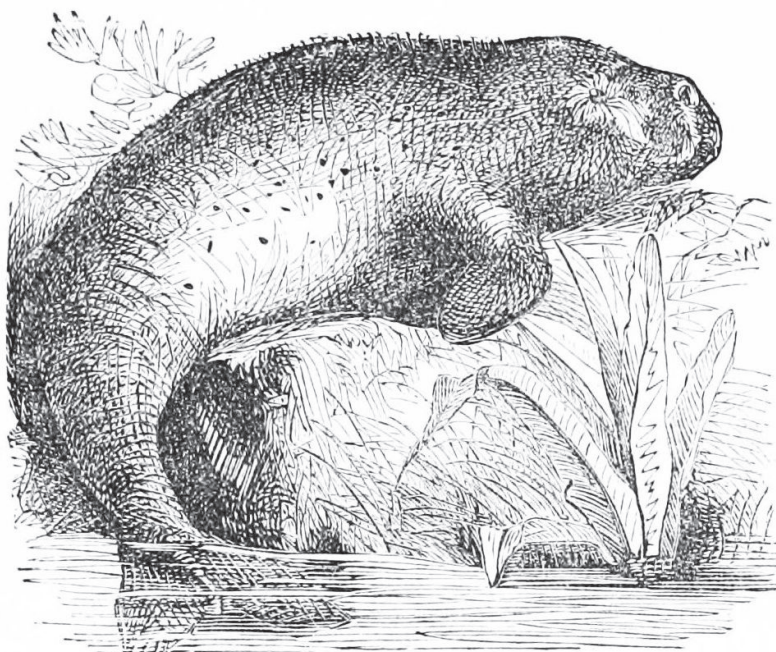
³⁵ Prawdopodobnie Klaudiusz Elian przyrównuje potwora morskiego do małpy indyjskiej zwanej satyrem (Ael. NA XVI 15). W innym miejscu dzieła *O właściwościach zwierząt* precyzuje wygląd zwierzęcia, podając, że w Indiach, w regionie Kolunda, żyją istoty podobne do satyrów, które mają owłosione ciało i ogon koński na wysokości bioder (Ael. NA XVI 21: ζῶα σατύροις ἐμπερῆ τὰς μορφάς, τὸ πᾶν σῶμα λάσια, καὶ ἔχει κατὰ τῆς ἰξῦος ἵππουριν). Na ogół, niesłusznie, utożsamia się indyjskie satyry z gibbonami, które nie mają ogonów (!), zob. Otto Keller, *Die antike Tierwelt*, Bd. 1: *Säugetiere* (Leipzig: Verlag von Wilhelm Engelmann, 1909), 10; Aelian, *On the Characteristics of Animals*, ed. Alwyn Faber Scholfield, vol. 3 (London–Cambridge, MA: William Heinemann – Harvard University Press, 1959), 277. W literaturze przedmiotu spotykamy identyfikacje z pawianem płaszczowym, pawianem oliwkowym (żyjącym w Afryce!), orangutanem oraz szympansem (żyjącym w Afryce!), zob. Kitchell Jr., *Animals*, 165.

³⁶ Nie wiadomo, o jakim ssaku morskim lub o jakiej dużej rybie mówi Klaudiusz Elian.

³⁷ Keller zidentyfikował opisane przez Klaudiusza Eliana zwierzę z diugoniem (*Dugong dugon* Müller), brzegowcem żyjącym w strefach przybrzeżnych Oceanu Indyjskiego (por. ryc. 3), zob. Keller, *Die antike Tierwelt*, 414–415.

³⁸ Diugonie żywią się przede wszystkim trawą morską. Z wody wychodzą rzadko, głównie nocą. Nie ma pewności, czy diugonie w porze deszczowej wyrządzają szkody na polach ryżowych, jak to czynią inne brzegowce, na przykład manaty afrykańskie (*Trichechus senegalensis* Link), zob. Mónica A. Silva, António Araújo, “Distribution and Current Status of the West African Manatee (*Trichechus senegalensis*) in Guinea-Bissau”, *Marine Mammal Science*, vol. 17, no. 2 (2001): 422, <https://doi.org/10.1111/j.1748-7692.2001.tb01285.x>.

³⁹ Pod greckim leksemem σπερμιόλογος kryje się albo gawron, *Corvus frugilegus* L. (zob. D’Arcy Wentworth Thompson, *A Glossary of Greek Birds* (London: Clarendon Press, 1936), 157; John Pollard, *Birds in Greek Life and Myths* (London: Thames and Hudson, 1977), 28–29), albo kawka zwyczajna, *Corvus monedula* L. (zob. W. Geoffrey Arnott, *Birds in the Ancient World from A to Z* (London–New York: Routledge, 2007), 322). Ptaki te w okresie jesienno-zimowym żywią się między innymi ziarnami i kielkami zbóż.

Ryc. 3. Diugon przybrzeżny (*Dugong dugon* Müller, 1776). Rys. nieznaną autor z XIX wieku.

Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PSM_V20_D643_Dugong.jpg.

Podobno w tym samym oceanie żyją liczne stada waleni (φαλαίνας [...] πολλάς)⁴⁰, które – w odróżnieniu od poprzednich – nie wychodzą na ląd i polują na tuńczyki. Występują też dwa rodzaje delfinów: jeden dziki, mający ostre zęby, bezlitosny i nie-

⁴⁰ Terminem φάλαινα (lub φάλλαινα) starożytni określali najczęściej duże ssaki morskie z rzędu waleni (*Cetacea*). Zwierzęta opisane przez Klaudiusza Eliana są mięsożerne (φαλαίνας φασι [...] τοὺς θύννοὺς ἐλλοχώσας), co oznacza, że musiały one należeć do zęboców (*Odontoceti*), jednego z dwóch podrzędów waleni, żywiących się rybami, głowonogami, w niektórych przypadkach nawet mniejszymi ssakami morskimi. Najbardziej znanymi przedstawicielami zęboców są: kaszaloty, narwale, orki, delfiny i morświny. Warto w tym miejscu odnotować, że podawane przez polskie słowniki w odniesieniu do apelatywu φάλλ(α)ινα znaczenie ‘wieloryb’ jest nienaukowe, zob. *Słownik grecko-polski*, red. Zofia Abramowiczówna, t. 4 (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1965), 492; Oktawiusz Jurewicz, *Słownik grecko-polski* (Truskaw: Global Scientific Foundation, 2021), 464; Zofia Abramowiczówna, Włodzimierz Appel, *Słownik polsko-grecki* (Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2006), 372. Potoczne określenie *wieloryb* (czyli „wielka ryba”), funkcjonujące w polszczyźnie od XV wieku (stp. *wieleryb*), powstało pod wpływem średniowysokoniemieckiego leksemu *walvisch* ‘ts.’ (niem. *Walvisch*). Germański człon *wal-* został oddany przez adideację staropolskim przymiotnikiem *wieli* ‘wielki’, zob. Wiesław Borys, *Słownik etymologiczny języka polskiego* (Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005), 694. Obecnie wyrazem *wieloryb* nazywa się popularnie niektóre osobniki z rzędu waleni, zwłaszcza te osiągające ogromne rozmiary.

bezpieczny dla rybaków⁴¹, drugi zaś łagodny i jakby oswojony⁴²; te ostatnie krążą wokół łódki, wyskakują ponad powierzchnię wody i zachowują się jak szczeniaki łase na pieśczoży: pozwalają się dotknąć, a jeśli rzucisz im jedzenie, ochnocho je łapią.

Podsumowanie

Dwa przedstawione rozdziały, zaczerpnięte z dzieła *De natura animalium* Klaudiusza Eliana, opisują rozmaite relacje między mieszkańcami antycznego Cejlonu, zwanego po grecku Taprobane, a zwierzętami żyjącymi zarówno na wyspie, jak i w otaczającym ją Oceanie Indyjskim. Ludność wybrzeża wyspy trudniła się rybołówstwem i polowaniem na potwory morskie, do których starożytni zaliczali między innymi diugonie przybrzeżne. Łowiono także żółwie skórzaste (*Dermochelys coriacea* Vandelli), a ich ogromne skorupy wykorzystywano jako pokrycie dachowe prymitywnych domostw. W porze deszczowej żółwiowe karapaksy okazywały się zdecydowanie lepsze niż dachy sporządzone z drewna lub trzciny, przez które przesiąkała woda. Plemiona mieszkające w głębi wyspy, gęsto porośniętej dżunglą i gajami palmowymi, trudniły się między innymi chwytniem i hodowlą endemicznych cejlońskich słońi (*Elephas maximus maximus* L.), a także handlem kością słońiową.

Różnorodne interakcje zachodziły również między fauną morską a mieszkańcami starożytnej Taprobane, jako że opływający wyspę Ocean Indyjski obfitował w bardzo liczne gatunki morskich zwierząt, w tym rekiny, tuńczyki i walenie. Elian zwraca uwagę na dwa gatunki delfinów, z których jeden – butlonos indopacyficzny (*Tursiops aduncus* Ehrenberg) – był przyjaźnie nastawiony do ludzi, często towarzyszył rybakom na morzu, niekiedy domagał się morskich przysmaków i drobnej pieśczoży. Z kolei za niezwykle niebezpiecznego uważano szablgrzbietą walenióżernego, zwanego także orką karłowatą (*Pseudorca crassidens* Owen). Diugonie przybrzeżne (*Dugong dugon* Müller), żywiące się głównie trawą morską, w porze deszczowej przedostawały się na pola ryżowe, czyniąc duże szkody w zasiwach. Spożywały też dojrzałe owoce, między innymi orzechy palmy kokosowej.

⁴¹ Wydaje się, że opisanego przez Klaudiusza Eliana delfina należy utożsamić z szablgrzbietem walenióżernym, zwanym też orką karłowatą (*Pseudorca crassidens* Owen). Ten dość duży ssak z rodziny delfinowatych (*Delphinidae*) ma ciemnoszarą skórę i imponujące, ostre zęby, którym zawdzięcza naukową nazwę gatunkową. Za błędną i stojącą w sprzeczności z Elianową charakterystyką zwierzęcia należy uznać identyfikację z żyjącym wyłącznie w wodach słodkowodnych szu gangesowym (*Platanista gangetica* Lebeck), zaproponowaną przez Stonemana, *Megasthenes' Indica*, 101.

⁴² Delfina o łagodnym usposobieniu identyfikuje Kitchell z butlonosem indopacyficznym (*Tursiops aduncus* Ehrenberg), osiągającym długość do 2,6 m i wagę do 290 kg, zob. Kitchell Jr., *Animals*, 54.

Zaprezentowana przez Klaudiusza Eliana charakterystyka diugonia jest jedynym zachowanym w klasycznej (grecko-rzymskiej) literaturze opisem tego egzotycznego zwierzęcia, niewystępującego w Morzu Śródziemnym i innych przybrzeżnych partiach Oceanu Atlantyckiego.

Bibliografia

- Abramowiczówna, Zofia, Włodzimierz Appel. *Słownik polsko-grecki*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2006.
- Aelian. *On the Characteristics of Animals*. Ed. Alwyn Faber Scholfield. Vol. 1. London-Cambridge, MA: William Heinemann - Harvard University Press, 1958.
- Aelian. *On the Characteristics of Animals*. Ed. by Alwyn Faber Scholfield. Vol. 3. London-Cambridge, MA: William Heinemann - Harvard University Press, 1959.
- Arnott, W. Geoffrey. *Birds in the Ancient World from A to Z*. London-New York: Routledge, 2007.
- Arystoteles. *Zoologia (Historia animalium)*. Przeł. Paweł Siwek. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1982.
- Boryś, Wiesław. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005.
- Bose, Shibani. *Mega Mammals in Ancient India. Rhinos, Tigers, and Elephants*. New Delhi: Oxford University Press, 2020.
- Brooke-Hitching, Edward. *Atlas lądów niebyłych. Największe mity, zmyślenia i pomyłki kartografów*. Przeł. Janusz Szczepański. Poznań: Rebis, 2019.
- Brown, Truesdell S. *Onesicritus. A Study in Hellenistic Historiography*. Berkeley-Los Angeles: University of California Press, 1949.
- Claudius Aelianus. *De natura animalium*. Ed. Manuela García Valdés, Luis Alfonso Llera Fueyo, Lucía Rodríguez-Noriega Guillén. Berolini-Novii Eboraci: Walter De Gruyter, 2009.
- Cogger, Harold G., Richard G. Zweifel. *Encyclopedia of Reptiles & Amphibians*. San Diego: Academic Press, 1998.
- Disener, Günther, Joseph Reichholf. *Plazy i gady*. Przeł. Henryk Garbarczyk i Eligiusz Nowakowski. Warszawa: GeoCenter, 1997.
- Gajusz Pliniusz Sekundus. *Historia naturalna*. T. 2. Przeł. Ireneusz Mikołajczyk. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2019.
- Herrmann Albert. „Kalingai“. In *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, hrsg. Wilhelm Kroll, Bd. 10 (20), 1604-1605. Stuttgart: J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1919.

- Jurewicz, Oktawiusz. *Słownik grecko-polski*. Truskaw: Global Scientific Foundation, 2021.
- Kaczyńska, Elwira. „Klaudiusz Elian o »zającu morskim« żyjącym w Oceanie Indyjskim (NA XVI 19)”. *Nowy Filomata*, t. 24, nr 2 (2020): 129–132.
- Kaczyńska, Elwira. „Świadeństwo Eliana o rogatych zwierzętach Indii”. *Zoophilologica. Polish Journal of Animal Studies*, nr 2 (12) (2023): 1–21. <https://doi.org/10.31261/ZOOPHILOLOGICA.2023.12.05>.
- Kaczyńska, Elwira, Krzysztof Tomasz Witczak. „Greckie nazwy dużych zwierząt morskich w świetle relacji Eliana (*O naturze zwierząt* IX 49)”. *Symbolae Philologorum Posnaniensium Graecae et Latinae*, t. 28, nr 2 (2018): 43–56. <https://doi.org/10.14746/sppgl.2018.XXVIII.2.3>.
- Kaczyńska, Elwira, Krzysztof Tomasz Witczak. “The Sea-Leopard and the Oxyrrhynchus Shark (Ael. NA 11, 24)”. *Philologia Classica*, vol. 15, no. 1 (2020): 37–46. <https://doi.org/10.21638/spbu20.2020.103>.
- Keller, Otto. *Die antike Tierwelt*. Bd. 1: *Säugetiere*. Leipzig: Verlag von Wilhelm Engelmann, 1909.
- Kitchell Jr., Kenneth F. *Animals in the Ancient World from A to Z*. London–New York: Routledge, 2014.
- Klaudiusz Elian. „Nowe ciekawostki o zwierzętach”. Przeł. Anna Maria Komornicka. *Meander*, t. 59, nr 5–6 (2004): 391–403.
- Klaudiusz Elian. *O właściwościach zwierząt (wybór)*. Przeł. Anna Maria Komornicka. Warszawa: Prószyński i S-ka, 2005.
- Kokozsko, Maciej. *Ryby i ich znaczenie w życiu codziennym ludzi późnego antyku i wczesnego Bizancjum (III–VII w.)*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2005.
- Kurek, Ewa. “The Image of κῆτος in Oppian of Cilicia’s *Halieutica*”. *Scripta Classica*, vol. 7 (2010): 55–62.
- McCrinkle, John Watson. *Ancient India as Described in Classical Literature*. Westminster: Archibald Constable and Co., 1901.
- Monier-Williams, Monier. *A Sanskrit-English Dictionary*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers, 1999.
- Montanari, Franco. *The Brill Dictionary of Ancient Greek*. Leiden–Boston: Brill, 2018.
- Papadopoulos, John K., Deborah Ruscillo. “A Ketos in Early Athens: An Archaeology of Whales and Sea Monsters in Greek World”. *American Journal of Archaeology*, vol. 106 (2002): 187–227. <https://doi.org/10.2307/4126243>.
- Pollard, John. *Birds in Greek Life and Myths*. London: Thames and Hudson, 1977.
- Roller, Duane W. *Eratosthenes’ Geography. Fragments Collected and Translated, with Commentary and Additional Material*. Princeton–Oxford: Princeton University Press, 2010.
- Silva, Mónica A., António Araújo. “Distribution and Current Status of the West African Manatee (*Trichechus senegalensis*) in Guinea-Bissau”. *Marine Mammal Science*, vol. 17, no. 2 (2001): 418–424. <https://doi.org/10.1111/j.1748-7692.2001.tb01285.x>.

- Słownik grecko-polski*. Red. Zofia Abramowiczówna. T. 4. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1965.
- Sobczyński, Marek. „Zmiany polityczno-terytorialne w dziejach Sri Lanki”. *Czasopismo Geograficzne*, t. 87, nr 2 (2016): 39–100.
- Stoneman, Richard. *Megasthenes' Indica. A New Translation of the Fragments with Commentary*. London–New York: Routledge, 2022.
- Strömberg, Reinhold. *Studien zur Etymologie und Bildung der griechischen Fischnamen*. Göteborg: Elanders Boktryckeri Aktiebolag, 1943.
- Thompson, D'Arcy Wentworth. *A Glossary of Greek Birds*. London: Clarendon Press, 1936.
- Thompson, D'Arcy Wentworth. *A Glossary of Greek Fishes*. London: Oxford University Press, 1947.
- Wecker, Otto. „Indicos Okeanos”. In *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, hrsg. Wilhelm Kroll, Bd. 9 (18), 1368. Stuttgart: J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1916.
- Winiarczyk, Marek. „Życie Onesikritosa z Astypalai i jego dzieło *Wychowanie Aleksandra*”. *Meander*, t. 62, nr 1–2 (2009): 10–36.
- Witczak, Krzysztof Tomasz. „Potwór morski zwany Kampe”. *Alcumena. Pismo interdyscyplinarne*, nr 3 (15) (2023): 55–69.

Elwira Kaczyńska – dr hab., prof. UŁ, zatrudniona na stanowisku profesora uczelni w Katedrze Filologii Klasycznej Uniwersytetu Łódzkiego, dwukrotna stypendystka Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (2001, 2002), autorka ponad 140 publikacji naukowych. Kariera naukowa: mgr (1996), dr (2000), dr hab. (2013), prof. UŁ (2016). W roku 2022 otrzymała nagrodę Rektora UŁ (zespołową) za cykl publikacji *Studia nad terminologią zwierzęcą*. E-mail: elwira.kaczynska@uni.lodz.pl.

Elwira Kaczyńska – D.Sc., Prof. UL, employed as an associate professor in the Department of Classical Philology at the University of Lodz (Poland), two-time scholarship holder of the Foundation for Polish Science (2001, 2002), author of over 140 scientific publications. Scientific career: M.A. (1996), Ph.D. (2000), D.Sc. (2013), Prof. UL (2016). In 2022 she received team award of the Rector of University of Lodz for the series of publications entitled *Studies on animal terminology*. E-mail: elwira.kaczynska@uni.lodz.pl.